

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะ¹ ที่กำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มนแอลกอฮอล์ต้องรับผิดชอบแพ่งต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขับรถในขณะที่เมาสุราของลูกค้า การฟ้องผู้ขายต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด² มาปรับใช้ ซึ่งมีปัญหาความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขายเครื่องดื่มนแอลกอฮอล์ และความเสียหายจากการขับรถในขณะที่เมาสุรา ภาระการพิสูจน์ตามหลักทั่วไปทำให้ผู้เสียหายมีความยุ่งยากในการฟ้องร้องผู้ขาย จึงเป็นอุปสรรคต่อการเยียวยา และขัดขวางป้องกันอุบัติเหตุมาแล้วนับ ซึ่งมีปัญหากฎหมาย ดังนี้

5.1.1 ปัญหาการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด

การนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มากำหนดความรับผิดของผู้ขาย ทำให้การพิสูจน์ความผิดเป็นภาระที่หนัก การฟ้องตามมาตรา 420 อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความผิด (Fault Theory) ภาระการพิสูจน์ตกแก่ฝ่ายผู้เสียหาย³ โจทก์ต้องนำสืบว่าผู้ขายกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ตนได้รับความเสียหายอย่างไร หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้ขายทำละเมิด ข่อมไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้ขาย เมื่อพิจารณาว่าลูกค้าที่เมาแล้วขับเป็นผู้ทำละเมิด ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ขายทำผิดกฎหมาย⁴ แต่ผู้ขายไม่ได้ทำละเมิดหรือก่อความเสียหาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่ผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้ขาย⁵ ดังนั้น ผู้ขายจึงไม่มีความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 และไม่ต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

¹ กฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดทางอาญา แต่ไม่ได้บัญญัติความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้เป็นกรณีเฉพาะ

² มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 420 มาตรา 422 มาตรา 425 มาตรา 427 มาตรา 429 มาตรา 430 และมาตรา 432

³ หลักที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1

⁴ การขายสุราให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์หรือบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ เป็นความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29

⁵ การขายสุราให้กับลูกค้าที่เมาแล้วขับไม่เป็นละเมิดอยู่ในตัวเอง

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 422 ที่ให้สันนิษฐานว่าผู้ซึ่งฝ่าฝืนกฎหมายเป็นฝ่ายผิด ผู้เสียหายต้องนำสืบว่าความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29⁶ ซึ่งเป็นบทกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น⁷ ทำให้ไม่ต้องพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามมาตรา 420 แต่ยังคงต้องนำสืบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของผู้ขาย (มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล) ซึ่งพิสูจน์ได้ยาก

ความรับผิดตามมาตรา 432 การที่ผู้ขายฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 โดยรู้ว่าลูกค้านเมาสุราและรู้ว่าลูกค้าจะต้องขับรถ แต่เมื่อผู้ขายไม่ได้มีเจตนา ร่วมกันทำละเมิดกับลูกค้าที่เมาแล้วขับ และไม่มีการกระทำอื่น ๆ เช่น ขยงส่งเสริม บังคับขู่ขู่เชิญให้ลูกค้าที่เมาต้องขับรถ การกระทำของผู้ขายจึงไม่มีลักษณะเป็นการร่วมกันทำละเมิดหรือสนับสนุนการทำละเมิดของลูกค้าที่ขับรถ ในขณะที่เมาสุรา

ความรับผิดเพื่อการทำละเมิดของบุคคลอื่น ตามมาตรา 425 มาตรา 427 มาตรา 429 และมาตรา 430 ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มิใช่บุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดในการทำละเมิดของผู้ขับขี่ที่เมาสุรา ผู้ขายไม่ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมดูแลลูกค้าที่เมาสุรา ผู้ขายไม่มีความสัมพันธ์พิเศษกับลูกค้า ดังนั้น ผู้ขายจึงไม่ต้องร่วมรับผิดกับลูกค้าที่เมาแล้วขับในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย

5.1.2 ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 ห้ามขายให้บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์หรือบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ ซึ่งเป็นเพียงความรับผิดอาญา แต่ไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ขายต้องรับผิดต่อความเสียหายจากลูกค้าที่เมาแล้วขับ จึงไม่สามารถปรับใช้เพื่อการเยียวยาผู้เสียหาย อีกทั้ง มีปัญหาว่าบุคคลที่มีอาการ “มึนเมาจนครองสติไม่ได้” ตามมาตรา 29 (2) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีความหมายอย่างไร ซึ่งผู้เขียนไม่พบหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการวินิจฉัยว่าอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้มีสภาพหรือมีลักษณะเช่นใด และไม่พบคำพิพากษาที่วางหลักกฎหมาย ถ้อยคำในมาตรา 29 (2) ที่ว่า “มึนเมาจนครองสติไม่ได้” ไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้เป็นหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดความรับผิดของผู้ขาย

⁶ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

⁷ บทบัญญัติในมาตรา 29 มีวัตถุประสงค์เพื่อจะปกป้องไม่ให้บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าถึงแอลกอฮอล์โดยง่าย และการขายสุราเพิ่มให้กับลูกค้าที่มึนเมาจนครองสติไม่ได้ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อลูกค้าหรือบุคคลอื่น

5.1.3 ปัญหาการนำหลักเกณฑ์ตามกฎหมายร้านเหล้าของสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้กำหนด ความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

สหรัฐอเมริกามีกฎหมายความรับผิดของร้านเหล้า (Dram Shop Liability) เป็นกฎหมาย ลายลักษณ์อักษรที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น กำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รับผิดชอบความเสียหาย ที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลจากความเมินเมาของลูกค้า ซึ่งใช้บังคับกับกรณีลูกค้าเมาแล้วขับได้ หลักเกณฑ์ คือ การขายที่ผิดกฎหมาย (1) ขายให้ผู้เมาแล้ว (2) ขายให้บุคคลที่เมินเมาอย่างเห็นได้ชัด มีความเสียหาย เกิดจากบุคคลที่เมาสุรา ความเมินเมาเป็นเหตุที่ใกล้ชิดกับความเสียหาย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานกฎหมาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ความผิด ความประมาทเลินเล่อของผู้ขาย เพื่อให้มีการเยียวยาผู้เสียหาย วางกฎระเบียบ และยับยั้งอุบัติเหตุ จากการขับรถในขณะเมาสุรา บางมลรัฐ ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ศาลพิพากษาว่า ผู้ขายมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) การฝ่าฝืนหน้าที่ต้องรับผิดชอบละเมิด (Negligence) ถ้ารู้หรือควรรู้ว่าลูกค้าเป็นผู้เมาแล้วหรือเมินเมาสุรา และคาดเห็นความเสี่ยงอันตรายได้ “พระราชบัญญัติ ร้านเหล้า” มีหลักเกณฑ์ความรับผิดที่ชัดเจนและครอบคลุม เช่น นิยามคำว่า “ผู้ขาย” “ขาย” “เมินเมา อย่างเห็นได้ชัด” (Visibly Intoxicated) บุคคลที่ต้องรับผิด ผู้มีสิทธิฟ้องคดี องค์กรประกอบความรับผิด ภาระการพิสูจน์ ข้อยกเว้นความรับผิด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายของสหรัฐอเมริกาคือเป็นกฎหมาย ต่างประเทศ และไม่ใช่อำนาจกฎหมายทั่วไป จึงไม่สามารถนำมาปรับใช้กับผู้ขายสุราในประเทศไทย ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บัญญัติไว้ หากจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้จึง จำเป็นต้องตราขึ้นเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ ควรมีการ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ดังนี้

5.2.1 ให้มีการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมี อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์หรือบุคคลที่เมินเมาอย่างเห็นได้ชัด แก้ไขเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ “ความรับผิดทางแพ่ง” ของผู้ขายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขับรถในขณะเมาสุรา โดยเพิ่ม ความเป็น “หมวด 6/1 ความรับผิดทางแพ่ง” ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ความรับผิดทางแพ่งของผู้ขาย โดยนำหลักเกณฑ์ตามกฎหมายร้านเหล้า (Dram Shop Liability) ของสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้กำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เช่น

“มาตรา 37/1 ผู้ขายไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเป็นผลมาจากการกระทำในขณะเมาสุราของบุคคลที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เว้นแต่เป็นการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์หรือบุคคลที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งผู้ขายต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขับรถในขณะเมาสุราของบุคคลเช่นว่านั้น ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขายหรือไม่ก็ตาม”

2) ควรให้นิยามคำว่า “ผู้ขาย” ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้บริโภค รวมถึงร้านสะดวกซื้อ และร้านค้าปลีกที่จำหน่ายสุรา แต่ไม่รวมถึง “เจ้าภาพทางสังคม”

3) ควรให้นิยามคำว่า “อาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด” ซึ่งแสดงให้เห็นอันตรายที่ชัดเจนต่อตนเองหรือบุคคลอื่น เป็นอาการที่เกิดจากการดื่มสุราทำให้การแสดงออกทางกายภาพและการควบคุมสภาพจิตใจมีความผิดปกติ

4) ควรกำหนดหลักเกณฑ์อื่น ๆ เช่น บุคคลที่ต้องรับผิด ผู้มีสิทธิฟ้องคดี องค์ประกอบความรับผิด ความเสียหาย การแบ่งความรับผิดระหว่างผู้ขายกับลูกค้า เหตุยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดของผู้ขาย และภาระการพิสูจน์ ให้มีความชัดเจน

5.2.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 29 (2) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จากถ้อยคำที่บัญญัติว่า “บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้” แก้ไขเป็นคำว่า “บุคคลที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด” ดังนี้

ให้ยกเลิกความในมาตรา 29 (2) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“(2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด”

5.2.3 ผู้ร่างกฎหมายหรือคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสภาพ “ความมึนเมา” ของลูกค้าที่ชัดเจนพอสมควร เพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมาย

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนด “ความรับผิดทางแพ่ง” ของผู้ขายไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยให้บุคคลที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่กฎหมายห้าม ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการขับรถในขณะเมาสุราของลูกค้า ซึ่งเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จะเป็นประโยชน์ในการเสียหายผู้เสียหาย เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ความรับผิดที่ครอบคลุม เหมาะสมกับปัญหามาแล้วข้างมากกว่า

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้ง จูงใจให้ผู้ขายปฏิบัติตามกฎหมายควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสร้างมาตรฐานการขายที่รับผิดชอบต่อสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ กล่าวคือ ไม่ขายสุราให้บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี หรือบุคคลที่เมินเมาอย่างเห็นได้ชัด สอดส่องดูแล การดื่มสุราและการขับรถของลูกค้ำซึ่งอาจทำให้มีความเสี่ยงอันตรายต่อผู้อื่น อันจะช่วยปกป้อง ความปลอดภัยสาธารณะจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ได้